

Transities naar een duurzame economie

DECEMBER 2022

Dit is een verkorte versie van een research paper van het Van Lanschot Kempen Sustainability Centre. [Download hier](#) de volledige publicatie.

Navigeren door de transities

De leefbaarheid van onze planeet wordt bedreigd door onze manier van produceren en consumeren. Klimaatverandering en de afnemende biodiversiteit, om de meest in het oog springende gevolgen te noemen, raken mens en maatschappij en vragen om een wereldwijde transitie naar een meer duurzame economie. Bedrijven in vrijwel alle economische sectoren krijgen daardoor te maken met noodzakelijke en onvermijdelijke veranderingen. Dit levert kansen én bedreigingen op. Van Lanschot Kempen helpt haar klanten door deze transities te navigeren. Wat moet er gebeuren en hoe gaan wij dat doen?

Waarom handelen?

De afgelopen jaren wordt steeds beter zichtbaar wat de keerzijde van de wereldwijde economische groei betekent voor de mens en onze leefomgeving. Denk aan frequente overstromingen en extreme droogtes door klimaatverandering. Of aan de druk op onze voedselproductie door de groeiende bevolking en stijgende levensstandaard.

Onderzoek laat zien dat de grenzen van onze planeet, waarbinnen de mensheid veilig kan functioneren, nu al op vijf punten worden overschreden. Bij deze planetaire grenzen¹ gaat het om klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit, gebruik van land (o.a. verlies van bossen en regenwouden),

Anna Ferschtman

Sustainability writer
en eindredacteur
Van Lanschot Kempen

Waarom moet er iets veranderen?

¹ Rockström et al. (2009). A safe operating space for humanity. *Nature*, 461, 472-475. A safe operating space for humanity | *Nature* Steffen et al. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*, 347. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1259855>

uitputting van (landbouw)grond en de introductie van vreemde stoffen met onwenselijke gevolgen (denk aan vervuiling door plastic).

Dit keert zich ook tegen het sociale fundament van de samenleving: mensen krijgen moeilijker toegang tot onder meer water, voedsel, energie, onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting. Dat zie je bijvoorbeeld terug in de Human Development Index, een maatstaf voor sociale ontwikkeling, die de afgelopen paar jaar al daalt.² Ook het bereiken van de Duur-

zame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's) in 2030 is in gevaar³.

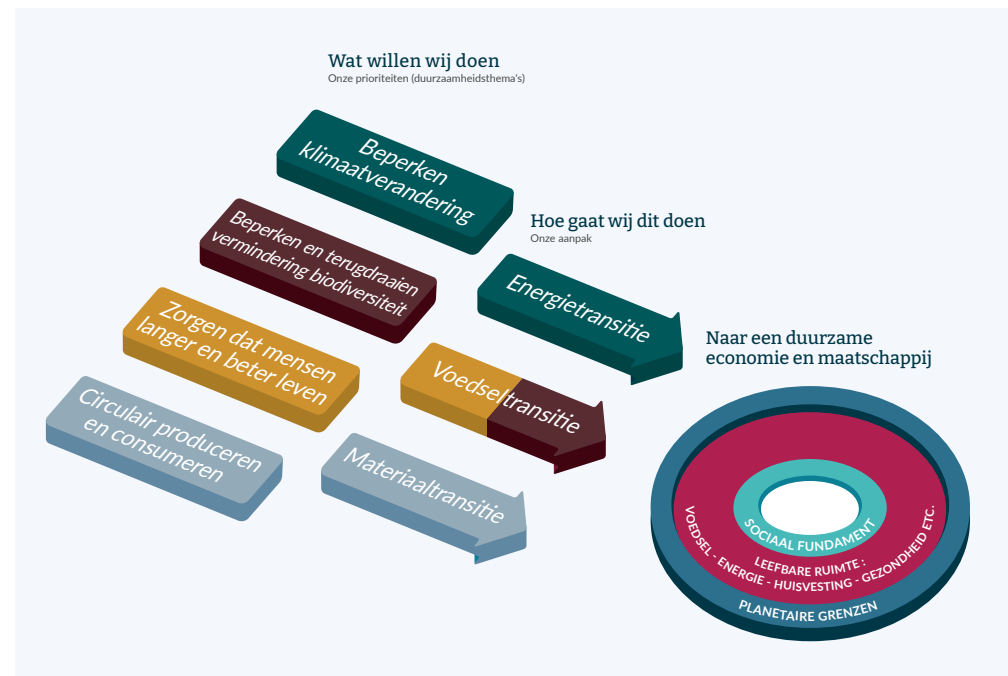
Dit onderstreept de urgentie om te handelen en de transitie naar een duurzame economie en maatschappij nog sterker in te zetten. Ontwikkelde landen zullen hierin het voortouw moeten nemen: als de grootste consumenten van de vaak elders geproduceerde (vervuilende) goederen én als landen die meer tijd hebben gehad om te produceren en welvaart te vergaren. Een goede basis om nu

snel actie te ondernemen, ook als rol-model voor opkomende landen.

Onze focus

Hoe kan Van Lanschot Kempen haar klanten begeleiden door de duurzame transitie die nodig zijn om de leefbaarheid van de planeet te herstellen? Transitie waarin uiteindelijk winnaars (en verliezers) boven komen drijven. **Om effectief te zijn en impact te hebben richt Van Lanschot Kempen zich op de volgende duurzaamheidsthema's: beperking van klimaatverandering en verlies van biodiversiteit, gezondheid en welzijn van mensen en circulair produceren en consumeren. Deze thema's koppelen wij aan drie transitie: de energietransitie, de voedseltransitie en de materiaaltransitie.**

Transities zijn complexe processen die uiteindelijk leiden tot fundamentele veranderingen en gevolgen hebben voor alle aspecten van economie en maatschappij. **Onze focus zal in eerste instantie liggen op de energietransitie: door duidelijke keuzes te maken hopen wij de meeste impact te hebben.** Wij blijven echter óók werken aan de voedsel- en aan de materiaaltransitie, die wij hierna ook kort beschrijven.

² HDI 2022 report

³ SDG 2022 report; www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ontwikkelingssamenwerking/internationale-afspraken-ontwikkelingssamenwerking/global-goals-werelddoelen-voor-duurzame-ontwikkeling

Energie- transitie

De mensheid heeft al meerdere energietransities meegemaakt. Denk aan de overgang van hout naar kolen en later naar andere fossiele brandstoffen.

Bijzonder aan de huidige tijd is de snelheid waarmee de overgang moet plaatsvinden: om de opwarming van de aarde niet boven de 1,5°C te laten komen, moeten duurzame energiebronnen in 2050 bijna driekwart van totale energie gaan uitmaken, van ruim een tiende in 2021.

Het aanbod van fossiele brandstoffen moet in het net zero scenario van het Internationaal Energie Agentschap (IEA) intussen juist in absolute zin omlaag.

WAT MOET ER GEBEUREN?

Bedrijven: meer investeringen in schone energie

- × De jaarlijkse wereldwijde investeringen in schone energie die nodig zijn voor de energietransitie zouden moeten verdrievoudigen, van 1,3 biljoen dollar nu naar 4,3 biljoen per jaar.
- × Voor 70% van de wereldeconomie zijn nu lange termijnbeloftes van kracht (voor 2050), maar de tussendoelstellingen voor 2030 lopen achter.
- × Bedrijven in alle sectoren moeten zich in hun beleid, doelstellingen en acties sneller voorbereiden op een transitie naar een net-zero emissie-economie.
- × Alle sectoren moeten nog veel doen om de ambities op de middellange termijn (2030) waar te maken. Enkele voorbeelden:
 - Elektrificatie in de transportsector
 - Gecoördineerde actie voor emissiereductie en efficiëntie in de industriële sector
 - Andere productiemethoden en consumptiepatronen in de landbouwsector
 - Energie-efficiënte gebouwen in de bouwsector

Kansen:

- × Investeringen in hernieuwbare energiebronnen moeten sterk omhoog.
- × De vraag naar zero-oplossingen in sectoren zoals vastgoed en transport zal volgens McKinsey tot 2030 ruim 12 biljoen dollar aan jaarlijkse omzet kunnen gaan genereren⁴.
- × Ook de vraag naar nieuwe technologie, nodig voor de transitie zoals bijvoorbeeld waterstof en opvang van CO₂, zal flink toenemen en komt volgens de IEA neer op een jaarlijkse omzet van 200 miljard dollar tot 2050⁵.

⁴ McKinsey (2022), *playing offense to create value*

⁵ IEA WEO 2022

Landen: ambities omhoog

- × Steeds meer landen hebben netto zero doelstellingen, maar de meesten zijn niet goed op weg om deze doelstellingen te halen. De ambitie is aan het afzakken, mede door de huidige energiecrisis en oorlog in Europa.
- × Sterkere ambities op het gebied van duurzame energie en grotere investeringen zijn juist de oplossing voor de huidige energiecrisis. Duurzame energie zorgt op de middellange termijn juist voor meer energiezuinigheid en betaalbare energie.

Risico's:

- × De vraag naar zeldzame mineralen, zoals koper en lithium, zal sterk omhoog gaan. Deze grotere afhankelijkheid zorgt voor risico's voor de aanlevering, vaak vanuit geopolitiek onbetrouwbare landen.
- × Gebrek aan of beperkte beschikbaarheid van nieuwe technologieën voor de energietransitie, waardoor sommige sectoren zullen moeten opschalen en extra investeringen doen.

Sociale voorwaarden

De transitie zal invloed hebben op de werkgelegenheid, het inkomen van mensen en de toegang tot en kosten van energie. De transitie moet op een sociaal rechtvaardige manier plaatsvinden. In alle scenario's van de IEA komen er na de transitie meer banen bij dan dat er verloren gaan. De vraag is echter of dit geografisch op dezelfde locaties gebeurt en of er van werknemers dezelfde vaardigheden worden gevraagd.

Voedsel- transitie

Een groeiende wereldbevolking en een stijgende levensstandaard hebben samen geleid tot een voedselproductiesysteem dat natuurlijke hulpbronnen uitput, het milieu vervuult en boeren marginaliseert. Hoewel ongeveer de helft van de wereldwijde economie in lichte of sterke mate afhankelijk is van de natuur, is circa 40 procent van de landbouwgrond uitgeput, vooral als gevolg van onze manier van voedsel produceren.

WAT MOET ER GEBEUREN?

- × Een voedseltransitie moet leiden tot een meer divers en voedzamer productiesysteem. Denk daarbij aan diversificatie van gewassen, combinatie van eenjarige- en vaste planten, duurzame intensivering van landbouw, gewasrotatie en agrobosbouw (combinatie van landbouw en bomen, struiken).
- × Investerings in meer duurzame vormen van landbouw zorgen voor landbouwgrond die rijk is aan organismen en weer in staat is om voedsel op duurzame wijze te produceren, ook zonder bestrijdingsmiddelen en kunstmest.
- × Ook de consumptiepatronen zullen moeten veranderen, met een verschuiving naar een meer plantaardig dieet. Landbouwgrond kan dan weer meer voor menselijke voedselconsumptie worden gebruikt en minder voor het verbouwen van veevoer.
- × Transport- en bevoorradingsketens zullen moeten worden verkort om verspilling te voorkomen.

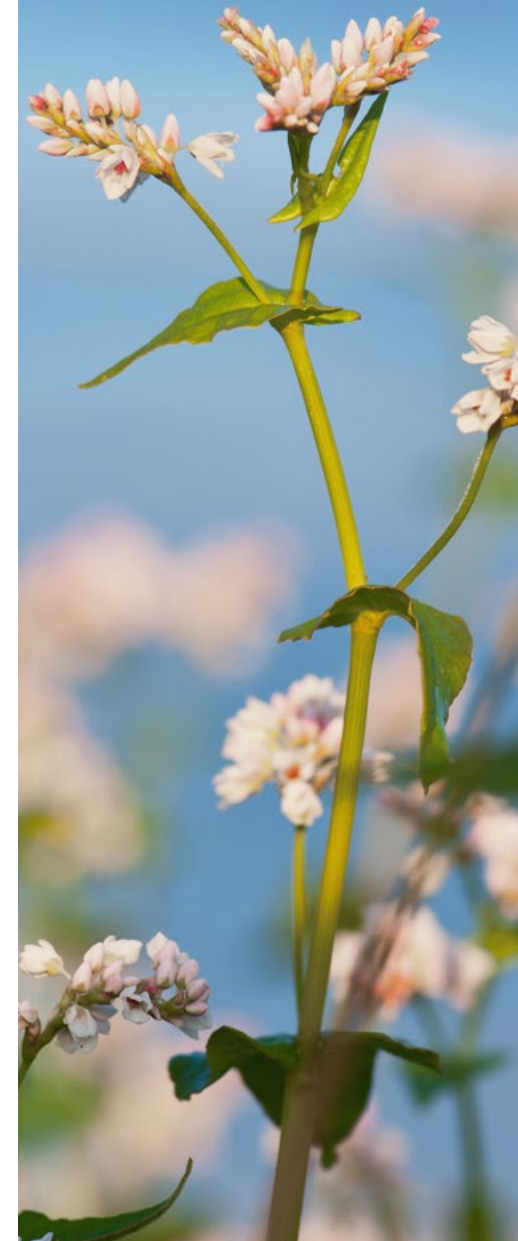
Kansen

- × Er zijn grote investeringen nodig om het voedselproductiesysteem te veranderen. Volgens de OESO is de jaarlijkse 'finance gap' rond activiteiten voor het herstel en behoud van de biodiversiteit \$600-825 miljard⁶. Meer kapitaal is nodig om hier een bijdrage aan te leveren.

Risico's

- × Het voedselproductiesysteem vormt een serieus (fysiek) risico voor biodiversiteit en ecosystemen door onder meer landgebruik en klimaatverandering. Maar tegelijkertijd is de voedselproductie, en gerelateerde economische activiteiten, ook afhankelijk van deze ecosystemen.

⁶ OESO 2021, "Biodiversity, natural capital and the economy", www.oecd-ilibrary.org

Materiaal- transitie

De materialen die worden gewonnen, zoals brandstoffen, metalen en voedsel, zetten druk op verschillende planetaire grenzen. Zo heeft beton grote invloed op de klimaatverandering, elektronica op de biodiversiteit en houten meubelen op het landgebruik. De winning en verwerking van primaire materialen, zoals metalen en voedsel, is verantwoordelijk voor meer dan 90% van het wereldwijde verlies aan biodiversiteit en circa 50% van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen.

WAT MOET ER GEBEUREN?

- × Er moet een verschuiving komen richting circulaire productie en consumptie, waarbij mensen materialen minder, langer en meer circulair gaan gebruiken.
- × Overheden kunnen nu nog ontbrekende richtlijnen en doelstellingen vaststellen, gekoppeld aan prijsprikkels en andere manieren om het gedrag van producenten en consumenten te veranderen. De Europese Unie heeft bijvoorbeeld recent wetgeving opgesteld die de verkoop verbiedt van producten die op ontbost land zijn verbouwd.

Kansen

- × Ook hier bieden nieuwe manieren van (circulair) produceren investerings- en groeimogelijkheden. Recycling of hergebruik (denk aan batterijen, transport, plastics etc) kan ook voor bedrijven financieel voordeel opleveren.

Risico's

- × Wereldwijd zijn er nog geen doelstellingen of beleid om de materiaaltransitie te versnellen. In vergelijking met de energietransitie loopt de materiaaltransitie in dit opzicht achter.
- × Daarnaast bestaat er een risico op verstoringen in de waardeketen. Dat kan bijvoorbeeld leiden tot een tekort aan bepaalde grondstoffen, ook stoffen die voor de energietransitie juist noodzakelijk zijn.

Wat doet Van Lanschot Kempen?

Van Lanschot Kempen denkt al bijna drie eeuwen lang in oplossingen en mogelijkheden. Dit is een essentiële mentaliteit voor de fundamentele veranderingen in deze tijd. Ook nu zullen wij onze klanten - met alle kennis en ervaring die wij in huis hebben - helpen door de transitie heen te navigeren, de kansen die de veranderingen bieden te benutten en de risico's zo veel als mogelijk te vermijden.

Wij willen een actieve rol spelen bij de noodzakelijke veranderingen. Daarbij richten wij ons in eerste instantie vooral op klimaatverandering en de energietransitie. Hoe doen wij dat?

- ✗ **Duurzame bedrijfsstrategie:** wij hebben duurzaamheid volledig geïntegreerd in onze bedrijfsstrategie. Wij streven ernaar om in 2050 een 'net zero' wealth manager te zijn, met een tussendoelstelling van minimaal 50% CO₂-reductie in 2030.
- ✗ **(Her)allocatie kapitaal:** wij (her)alloceren het vermogen van onze klanten richting de kansen die de transitie met zich meebrengt. Dit gebeurt via onze huisfondsen én externe fondsen.
 - Wij ontwerpen en gebruiken klimaatmodellen en scenarioanalyses om het effect van klimaatverandering op de portefeuilles van onze klanten te bepalen. Zo kunnen wij bijvoorbeeld met behulp van klimaatmodellen beoordelen welk risico overstromingen en orkanen hebben op vastgoed- en infrastructuurbeleggingen. Ook analyseren wij welke gevolgen de stijging van CO₂-prijzen heeft op aandelenkoersen⁷.
- Wij adviseren onze klanten hoe hun portefeuilles in lijn te brengen met de net zero ambities en ondersteunen hen daarbij. Zo hebben wij in samenwerking met MSCI op maat gemaakte aandelenbenchmarks ontwikkeld om de CO₂-intensiteit en het effect van klimaatrisico's op de aandelenportefeuilles van onze klanten te beperken.
- Voor onze eigen fondsen en onze duurzame vermogensbeheer oplossingen hebben wij doelstellingen gesteld die in lijn zijn met (en veelal vooruitlopen op) de route naar net zero emissies.
- Wij beleggen via onze eigen fondsen én externe fondsen in impactoplossingen, onder meer in infrastructuur en duurzame energie. Tegelijkertijd proberen wij de verliezers van de transitie te vermijden.
- ✗ **Verandering door dialoog:** wij gebruiken onze invloed als actieve aandeelhouder en gaan de dialoog aan met bedrijven en vermogensbeheerders om hen aan te sporen de transitie naar net zero te maken. Daarmee boeken we inmiddels goede resultaten.
- ✗ **Impact via leningen:** om klanten te helpen hun woningen te verduurzamen, introduceren wij begin 2023 een nieuwe duurzame hypotheek.

⁷ Een samenvatting vindt u hier: [Carbon Shock Analysis, Kempen \(2022\)](#).

Disclaimer

Dit document van Kempen Capital Management N.V. (KCM) wordt u slechts ter informatie aangeboden en biedt onvoldoende informatie om een beleggingsbeslissing te kunnen nemen. De informatie in dit document is niet compleet zonder de mondelinge toelichting gegeven door een medewerker van KCM. KCM heeft een vergunning als beheerder van diverse ICBE's en ABI's en is bevoegd om beleggingsdiensten te verlenen en staat als zodanig onder toezicht van de Autoriteit Financiële Markten. KCM wil uitdrukkelijk voorkomen dat de benchmarks die gebruikt worden in dit document gepubliceerd of beschikbaar worden gemaakt voor het publiek in de zin van de Benchmark verordening. Daarom is de informatie in dit document uitsluitend voor intern zakelijk en niet commercieel gebruik aan u ter beschikbaar gesteld. Gebruik van (de informatie uit) dit document anders dan voor de doeleinden als hierboven beschreven, is alleen geoorloofd na voorafgaande toestemming van KCM.

